

Нуркулова Н.М.

**ИНСАДЫН ЖЫНЫСТЫК КОЛ ТИЙГИСТИГИНЕ ЖАНА
ЖЫНЫСТЫК ЭРКИДИГИНЕ КАРШЫ КЫЛМЫШТАР БОЮНЧА
ЖООПКЕРЧИЛИКТИ КҮЧӨТҮҮ**

Нуркулова Н.М.

**УСИЛЕНИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЯ,
СВЯЗАННЫЕ С ПОЛОВОЙ НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬЮ И ПОЛОВОЙ
СВОБОДЫ ЛИЧНОСТИ**

N.M. Nurkulova

**STRENGTHEN ACCOUNTABILITY FOR CRIMES OF SEXUAL INVIOABILITY
AND SEXUAL FREEDOM OF THE PERSON**

УДК:347.739.85

Бул макалада азыркы учурдун көйгөйү болгон зордуктоо кылмыштуулугу боюнча жоопкерчиликти күчөтүү сунуштары айтылган.

В этой статье вносятся предложения по усилению ответственности за изнасилование как вида преступления

This article is devoted to the existing problem of raped crime, to strengthen the fighting against this crime.

Ички иштер министрлигинин маалыматы боюнча кыргызстанда өспүрүмдөргө карата сексуалдык зомбулук соңку үч жылда эки эсеге эскөн. Кыргызстанда быйыл жыл башынан берки алты ай ичинде эле 229 зордуктоо фактысы катталган. Бул былтыркы жылга салыштырмалуу 28 окуяга көптүк кылат.

Зордуктоо фактыларынын жылдан жылга азайгандын ордуна көбөйүшү ар бир адамдын жүрөгүн өйүтүп жаткан маселелерден болууда. Биз кайда баратабыз? Күндөн күнгө психиканын өнүгүшү жогорулаган сайын тескерисинче адамдар мына ушундай терс көрүнүштөргө барып жатат. Кээ бирлери ансезимдүү түрдө билип туруп жазаса, айрымдары психикалык оорулардын кесепетинен бул жолго түшүп жататкандай.

Жакында уккан адамдын үрөйүн учурган кылмыш катталды. Кылмышкер 19га эми гана чыкса да, 4 жолу темир тор артында болуп келиптир. Дагы да “күнөстүү” жерди каалаганбы, 10 жашар кызга кол салып, зордуктаган. Өкүнүчтүүсү – өз өмүрүнө эле эмес, наристенин да өмүрүнө кеткис так калтырган зөөкүрлөр күн өткөн сайын көбөйүп баратканы.

Бул коомдо болуп жаткан окуялардын бириники гана мисалы. Чындыгында, мындай фактылар көп. Берилген көрсөткүч эмнеден кабар берет? "Бизде мындай кылмыштарга берилүүчү жазалар абдан эле жеңил болуп жаткандай көрүнөт, ошондуктан наристелерди зордуктагандар барган сайын көбөйүп жатабы?" деген ой туулат. Запкы көргөн наристелердин кийинки тагдыры, келечеги кандай болот? Алардын ата-энелери кандай абалда болуп жатат? Мына ушундай көйгөйлөрдү чечүүнүн жана жашы жете элек кыздардын жыныстык кол тийгистигине жана жыныстык эркиндигин коргоо ар бир атуулдун жарандык парзы эмеспи.

Кыргыз Республикасынын Кылмыш Жаза Кодексине төмөндөгүдөй өзгөртүүлөрдү киргизүү учурдун талабына ылайыктуу. 129-берене -

Зордуктоо башкача айтканда жабырлануучуга же башка адамдарга психикалык жана кара күч зомбулугун көрсөтүү, зомбулук көрсөтөм деп коркутуу менен, ошого тете жабырлануучунун алсыз абалынан пайдалануу менен ¹жабырлануучунун каалоосуна жана эркине каршы жыныстык катнашта болгондо, -

Он беш жылдан жыйырма жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазалоо,

(2) Зордуктоо:

1) ушул главанын статьяларында каралган кылмыштар үчүн мурда соттолгон адам тарабынан жасалганда;

2) адамдардын тобу тарабынан жасалганда;

3) алдын-ала макулдашуу боюнча адамдардын тобу тарабынан жасалганда;

4) өлтүрөм деп же саламаттыгына оор залал келтирем деп коркутуу менен коштолгондо, ошондой эле жабырлануучуга же башка адамдарга карата өзгөчө ырайымсыздык менен жасалганда;

5) жабырлануучуга жыныстык ооруну жуктурууга алып келгенде, - 15 жылдан жыйырма жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазалоо;

(3) Зордуктоо:

1) жашы жете электерге карата жасалганда;

2) атасы же мыйзамда жашы жете электи тарбиялоо милдети жүктөлгөн башка адам, ошого тете мыйзамда жашы жете электерди көзөмөлдөө милдети жүктөлгөн билим берүү, тарбиялоо, дарылоо же болбосо башка мекеменин педагогу же башка кызматкери тарабынан жасалганда;

3) уюшкан кылмыштуу топтун (шериктиктин) мүчөсү тарабынан жасалганда;

4) жабырлануучуга ВИЧ-жугуштуу ооруну жуктурууга же башка оор кесепеттерге алып келгенде;

5) жабырлануучунун өлүмүнө алып келгенде,

Ошол эле аракеттер жаш балдарга карата жасалганда, өмүр бою эркиндигинен ажыратууга жазалоону белгилөө азыркы учурдун талабына ылайыктуудай. Анткени жазанын жеңилдигинен улам биздин келечегибиз болгон жаш муундарга карата мындай мамиле жасалып жатканын токтото алабыз. Мындай кылмыш жасагандарга шарттуу түрдө жаза чегерүү жана мунапыс колдонулбашы зарыл. Бул

¹ Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодекси.– Бишкек, 2013. №126.

катуу жазалоо жана мындан кийин зордуктоо кылмышына барам дегендер ойлонуусу керек.

Алар жаш кыздарды жеке эле физикалык жактан эмес, психикалык жактан дагы жабыркатып жатышпайбы.

Кылмыш-жаза кодексине мындай өзгөртүү киргизүүнү коом да колдойт. Мыйзамга өзгөртүү киргизүү менен эле чектелбестен, мыйзамдын аткарылышын бийлик ар дайым көзөмөлдөп турушу керек. Башкысы – кылмышкер жоопко тартылбай калбай турганын эл билиши керек.

Албетте, биз демократиялык, укуктук, гумандуу мамлекетпиз. Бизде өлүм жазасы жок. Ошентсе да, кээде отуруп, 3 жаштагы, он жаштагы кенедей кыздардын зордукталганын ойлоп отуруп, аларды эмне кылыш керек деп ойлоносуң.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына ылайык, ата-энелер жашы жете элек балдары жөнүндө камкордук көрүүгө милдеттүү. Балага кам көрүү, аны тарбиялоодон башталат эмеспи, ошондуктан мындай окуялардын болушуна түздөн-түз ата-энелер да себепчи болушат. Балдарды ыйман жолунда тарбиялоо, туура жол көрсөтүү ата-энелердин табигый милдети жана жарандык парзы.

"Эгерде карышкырга козунун эти гана керек болсо, эркек кыздардан козунун этинен алдаганча баалуу нерсени анын абийирин жеп кетүүнү каалап жатпайбы. Бул аялзаты үчүн өлүп кутулган козудан да жаман акыбалга алып келип такайт. Эркек, кыздын эң кымбат жана эң баалуу нерсесин – анын абийирдүү, кадырлуу кылып турган жана өзүң үчүн абдан баалаган өмүрүңдү, абийирдүү өмүр кылып турган уятыңдан ажыратып жатпайбы. Жүзү каралык жана митайымдык менен абийирин талкалап салган кыздын өмүрү, карышкыр тытып жеген козунун акыбалынан алдаганча оор жана аянычтуу"

Ушундай жана ушуга окшогон шерменде жагдайлар бир шилтем менен, арийне, жок кылынбайт. Кайра акыйкатка кайтуу үчүн, эми биз, бул «зордуктоо» делип кыска айтылуучу шерменде абалга

кандай жай келген болсок, дал ошондой акырын, ал тургай, ал абалдан узак сезилсе да, жылып отурушубуз керек. Эгерде адам баласы, башка жолу болбосо, узак жолго болсо да түшпөсө, анда ал эч качан келген жагына жетпейт.

¹Адамдын жана жарандардын укуктары менен эркиндиктери деген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын экинчи бөлүмүнүн биринчи главында мындай деп белгиленген:

Адам укуктары менен эркиндиктери ажыратылгыс, ал ар бир адамга төрөлгөндөн эле таандык.

Адам укуктары менен эркиндиктери эң жогорку баалуулук болуп эсептелет.

Кыргыз Республикасында эркектер менен аялдар бирдей укуктарга жана эркиндиктерге ээ.

Кыргыз Республикасында баланын эң жакшы жашоо кызыкчылыктарын камсыз кылуу принциби колдонулат.

Ар бир адам ажыратылгыс жашоо укугуна ээ. Эч кимдин өмүрү өзүм билемдик менен кыйылышы мүмкүн эмес.

Эч ким кыйноолорго, башка адамгерчиликсиз, мыкаачылык же кадыр-баркты басмырлаган мамилеге же жазалоого туш болушу мүмкүн эмес.

Ар бир адам эркиндикке жана жеке кол тийбестикке укуктуу.

Ар бир адам жеке турмушунун кол тийбестигине, ар-намысынын корголушуна укуктуу деп айтылган бирок жогоруда айтып өткөнүмдөй эми гана жашоону таанып келе жаткан өспүрүм кыздарыбыздын укуктары жана эркиндиктеринин тебелеп-тепселиши зээниңди кейитет.

Ошондуктан ушул көтөргөн маселеге кызмат адамдары да, жарандар да кайдыгер карабаса.

Адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы.-Бишкек, 2010 27-июнь,
2. Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодекси. – Бишкек, 2013.

¹ Кыргыз Республикасынын Конституциясы. – Бишкек, 2010.

Рецензент: к.ю.н. Альпеисов К.